

9. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики» ; за заг. ред. Т. В. Фінікова, О. І. Шарова. – К. : Таксон, 2014. – 144 с.

10. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність. Постанова КМУ від 12 серпня 2015 р. № 579 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid>.

11. Співаковська Є. О. Формування мобільності студентів в рамках європейської інтеграції / Є. О. Співаковська, В. В. Базиченко // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 65. - С. 57-63.

УДК 378.147.811

Р.М.Горбатюк, Н. М. Білан, Бережани, Україна
R. Gorbatur N. Bilan, Berezhany, Ukraine
e-mail: natalja_bilan@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ЕНЕРГЕТИКІВ

Анотація. У статті обґрунтовується актуальність та доцільність формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. Проведено теоретичний аналіз дисертаційних праць та наукових публікацій, які присвячені іншомовній компетентності фахівців різного професійного спрямування. Визначено ряд чинників, які зумовлюють процес її формування, а саме: об'єктивні, об'єктивно-суб'єктивні, об'єктивно-суб'єктивно-часові. Досліджено специфіку професійної діяльності фахівців енергетичної галузі. Подано авторське трактування поняття «іншомовна компетентність майбутніх інженерів-енергетиків», під яким розуміємо інтегральну ознаку особистості, що характеризується комплексом засвоєних іншомовних знань, практичних вмінь і навичок, рівень досягнення яких визначається здатністю вирішувати освітні, побутові, професійні, інженерно-управлінські, виробничо-технологічні, науково-дослідні, проектно-конструкторські завдання засобами іноземної мови. На основі проведеного анкетування, визначено рівень сформованості іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. Представлено характеристики практики студентів-енергетиків в іншомовно-професійному середовищі. З'ясовано, що іншомовна компетентність є невід'ємним компонентом професійної майстерності фахівців енергетичної галузі.

Ключові слова: іншомовна компетентність, іноземна мова, фахівець, майбутні інженери-енергетики, енергетична галузь.

ON THE PROCESS OF FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FOR FUTURE ENERGY ENGINEERS

Summary. The article substantiates the actuality and feasibility of formation of foreign language competence of the future energy engineers. A theoretical analysis of dissertation papers and scientific publications devoted to foreign language competence of specialists in various professional fields is conducted. A number of factors which determine the process of its formation, namely: objective, objective-subjective, objective-subjective-time, are defined. The specificity of professional activity of specialists in the energy sector is investigated. The author gives her own interpretation of the concept of "foreign-language competence of future energy engineers", which is understood as an integral feature of the personality, characterized by a complex of foreign-language knowledge, practical skills and abilities, the level of achievement of which is determined by the ability to solve educational, domestic, professional, engineering and managerial, technological, research, design and development tasks by means of foreign language. On the basis of the conducted questionnaire, the level of formation of the foreign language competence of future energy engineers is defined. The characteristic of the practice of the students in a foreign-professional environment is presented. It is revealed that foreign language competence is an integral part of the professional skill of the specialists of the energy industry.

Key words: foreign language competence, foreign language, specialist, future energy engineers, energy industry.

Постановка проблеми. Прагнення України до рівноправного і конкурентоспроможного перебування у світовому енергетичному просторі, розширення міжнародної діяльності у галузі енергетики призвели до змін соціального замовлення щодо фахової підготовки майбутніх енергетиків у ЗВО. Зміст та якість професійної освіти повинні відповідати суспільним потребам сьогодення. У зв'язку з цим, ЗВО України, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців за спеціальностями: 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», 142 «Енергетичне машинобудування», 143 «Атомна енергетика», 144 «Теплоенергетика», 145 «Гідроенергетика» [4], змушені здійснити перехід від традиційного освітнього процесу до інноваційного динамічно-компетентного, від накопичення програмних знань, умінь і навичок до розвитку і формування здатності критично мислити, практично діяти, приймати нестандартні рішення у виробничо-технологічних ситуаціях, проявляти ініціативність, застосовувати набутий досвід за кордоном, бути готовим до безперервної самоосвіти.

Сучасний ринок праці ставить нові вимоги до випускників енергетичних факультетів. Під час працевлаштування фахівців, які здобули вищу освіту за енергетичними спеціальностями, до уваги беруться професійні якості, фахові знання, практичний досвід. Важливим критерієм відбору майбутніх інженерів-енергетиків стають також знання іноземної мови та вміння здійснювати професійну діяльність в іншомовному середовищі. Роботодавці надають перевагу кандидатам, у резюме яких зазначено рівень володіння іноземними мовами. Відповідно до цього, проблема формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків набула особливої актуальності у трансформаційний період розвитку держави.

Аналіз попередніх досліджень. У науковій літературі представлено низку досліджень з проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців різного професійного спрямування, а саме: менеджерів (М. Бабинець), фінансистів (О. Клименко), економістів (Г. Копил, О. Загородна, О. Тинкалюк), журналістів (Л. Нагорнюк), медиків (Г. Архипова), інженерів автодорожньої галузі (Т. Герасимчук), спеціалістів з авіоники (Н. Глушаниця), фахівців у сфері інформаційних технологій (І. Вях), випускників природничих (Н. Микитенко), аграрних (Ю. Ніколаєнко), технічних (А. Андрієнко, М. Прадівляний, К. Якушко) та машинобудівних (І. Ставицька) спеціальностей. Однак, незважаючи на значну кількість наукових публікацій та дисертаційних праць, поза увагою дослідників залишилися фахівці енергетичної галузі, для яких знання іноземної мови є також необхідною умовою для здійснення професійної діяльності та своєрідним засобом підвищення рівня професіоналізму і перспективою майбутнього кар'єрного росту.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні чинників, які зумовлюють процес формування іншомовної компетентності фахівців енергетичної галузі.

Виклад основного матеріалу. Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя нашої держави, мотивують вивчати іноземні мови та сприяють багатомовності населення. Іншомовна компетентність займає друге місце в переліку ключових компетентностей, якими повинні володіти сучасні фахівці.

Необхідність формування іншомовної компетентності сучасного фахівця зумовлена наступними чинниками:

- об'єктивні чинники – це специфіка професії, яка визначає індивідуальні особливості, професійно важливі якості і відповідно технології формування і становлення іншомовної компетентності, адекватне та економічне використання матеріальних і технічних засобів її формування; характеристика освіти, яка забезпечує відповідність іншомовної компетентності соціальним, соціально-психологічним і соціально-перцептивним характеристикам майбутнього фахівця;

- суб'єктивні чинники – це рівень комунікативних і пізнавальних здатностей особистості, актуалізація потреби майбутнього фахівця у формуванні іншомовної компетентності; володіння іншомовними компетенціями;

- об'єктивно-суб'єктивно-часові чинники визначають послідовність формування іншомовної компетентності фахівця в залежності від типу інтелекту, професійно важливих якостей, життєвої і професійної ситуації [3, с. 14–15].

Іншомовна компетентність студентів енергетичних спеціальностей – це інтегральна характеристика ділових та особистих якостей майбутнього інженера енергетичної галузі, в якій виражається рівень засвоєних знань, умінь і навичок з іноземної мови, що є достатніми для формування професійного мислення іноземною мовою, здатність відстоювати свою точку зору в різних соціальних і лінгвістичних умовах [1, с. 59].

Аналіз Національного класифікатора України «Класифікація видів економічної діяльності» [2] та специфіки професійної діяльності фахівців енергетичної галузі, дав підстави визначити можливості використання іноземної мови майбутніми інженерами-енергетиками під час виконання посадових обов'язків та виробничо-технологічних завдань.

Професійна діяльність інженерів-енергетиків передбачає проектування, виробництво, експлуатацію, ремонт енергетичних комплексів, систем, устаткування. Проектування новітніх установок може здійснюватися

разом з іноземними енергетиками на правах партнерства. Іноземна мова є засобом, який суттєво впливає на реалізацію проекту та його успішність. Результати спільної діяльності можуть стати інноваціями в енергетичній галузі. У зв'язку з цим, фахівці-енергетики, керівники проектних відділів, інженери з підготовки необхідної документації, повинні на достатньо професійному рівні володіти іноземними мовами, як в усному мовленні, так і в письмовій формі.

Професійна картина енергетиків постійно розширюється й охоплює з кожним роком різні сфери зайнятості – від звичайних інженерів-енергетиків, які працюють в обласних енергомережах, приватних фірмах, на енергетичних підприємствах, ТЕЦ, АЕС, ГЕС, до енергетиків-дослідників, які займаються науково-винахідницькою роботою в проектних інститутах. Інженери-енергетики нового покоління повинні бути готовими до виконання функцій перекладачів. Це зумовлено розширенням міжнародних відносин, створенням спільних українсько-європейських енергопостачальних компаній, залученням іноземних інвесторів в енергетичну галузь держави тощо. Фахівці енергетичної галузі, які знають іноземні мови, можуть самостійно здійснювати службові відрядження в іншомовні країни, укласти угоди щодо виробництва електроенергії чи торгівлі нею, оформляти замовлення на придбання за кордоном нового устаткування, електророзподільної апаратури, електромонтажних пристроїв, читати та розуміти технічні характеристики та інструкції щодо їхньої експлуатації, обслуговування та ремонту.

Зазначене вище, дозволяє визначити сутність основного поняття нашого дослідження. Отже, іншомовна компетентність майбутніх інженерів-енергетиків – це інтегральна ознака особистості, яка характеризується комплексом засвоєних іншомовних знань, практичних умінь і навичок, рівень досягнення яких визначається здатністю вирішувати освітні, побутові, професійні, виробничо-технологічні, проектно-конструкторські, інженерно-управлінські, науково-дослідні завдання засобами іноземної мови в усіх видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі.

З метою виявлення ставлення майбутніх інженерів-енергетиків до формування іншомовної компетентності, було проведено анкетування студентів ВП НУБІП України «Бережанський агротехнічний інститут», які навчаються за спеціальністю 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка».

Результати анкетування подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Ставлення майбутніх інженерів-енергетиків до формування іншомовної компетентності

Питання	Відповіді, %		
	так	ні	невпевнений
1. Як Ви вважаєте, іншомовна компетентність є невід'ємним компонентом професійної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків?	93 %	6, 6 %	-
2. Чи потрібно формувати іншомовну компетентність майбутніх інженерів-енергетиків під час навчання у ЗВО?	93 %	6,6 %	-
3. Чи погоджуєтеся Ви із словами Франка Сміта: «Знання однієї мови дозволяє увійти в коридор життя, знання двох мов відкриває Вам двері в цьому коридорі»?	93 %	6,6 %	-
4. Чи готові Ви здійснювати майбутню професійну діяльність в іншомовному середовищі?	26, 6%	33,3 %	40 %

Результати проведеного анкетування свідчать, що значна частина студентів (73,3 %) має недостатньо сформований рівень іншомовної компетентності. Однак, майбутні інженери-енергетики (93 %) усвідомлюють, що в сучасних умовах інтеграції та інформатизації суспільства, іншомовна компетентність виступає невід'ємною складовою професійної компетентності. Вони мають можливість, будучи ще студентами, набути фахового досвіду в іншомовному середовищі та сформувати професійні якості засобами німецької мови. Проходження практики студентами-енергетиками на фермерських господарствах Швейцарії (Agroverde, Samengärtnerrei, landwirtschaftliche Familienbetriebe) підвищує рівень іншомовної компетентності та розширює професійні знання у галузі автоматизації та електрифікації виробничих процесів, енергозабезпечення сільськогосподарських підприємств. Характеристика проходження практики майбутніх інженерів-енергетиків в іншомовно-професійному середовищі подана в таблиці 2.

Практика передбачає участь усіх студентів у вступному (ознайомлення з програмою практики), виїзному (відвідування виставок, елеваторів, заводів з виробництва біоенергії) та заключному (доповідь з обґрунтуванням актуальності проходження практики та здобутого досвіду) семінарах.

Під час проведення семінарів, виконання професійних завдань майбутні інженери-енергетики зустрічаються з наступними проблемами: швидкий темп носів мовлення; неможливість сприйняття мови на

слух; труднощі у подоланні мовного бар'єру; допускання граматичних помилок в усному мовленні; неготовність використовувати пасивний словниковий запас у комунікативних ситуаціях; недостатня обізнаність в технічній термінології.

Однак, незважаючи на труднощі, перебування інженерів-енергетиків в іншомовному середовищі сприяє підвищенню рівня володіння німецькою мовою та забезпечує формування її складових, а саме: комунікативної компетентності (спілкування з носіями мови; сприйняття німецькомовної інформації, отриманої від іноземних співрозмовників, з телебачення чи радіомовлення; читання місцевої преси; написання відгуку); лексичної компетентності (збагачення словникового запасу новими технічними термінами, синонімічними рядами, діалектизмами); фахової компетентності (ознайомлення з енергозберігаючими технологіями, можливостями забезпечення сільськогосподарських підприємств необхідною кількістю світла з мінімальними затратами електроенергії тощо); соціокультурної компетентності (розширення знань про Швейцарію як конфедерацію, її енергетичну галузь).

Таблиця 2

Характеристика практики студентів-енергетиків в іншомовно-професійному середовищі

Автоматизація та електрифікація виробничих процесів, енергетичне забезпечення с/г підприємства	Професійна компетентність	Іншомовна компетентність
Освітлення теплиць, парників світлодіодними лампами, фотоелектричними сонячними панелями.	Визначити спектр світла, довжину хвиль, виробництво парникового тепла тощо.	Здатність володіти німецькою мовою на розмовно-побутовому та професійному рівнях. Знання технічної термінології. Вміння перекласти характеристики енергетичного та електротехнічного обладнання.
Подача кормів та води тваринам за допомогою автоматизованих апаратів, які управляються комп'ютером. Доїння корів доїльними установками.	Забезпечувати безперервну подачу електроенергії. Слідкувати за показниками на дисплеях апаратів під час доїння, подачі корму і води. Перевіряти справність транспортерів, які приводяться в дію електричними двигунами. Визначити денну норму споживання електроенергії.	Практичні навички до непередбаченого мовлення іноземною мовою в непередбачуваних ситуаціях. Вміти граматично правильно записувати енергозатрати в журналі обліку.
Освітлення пташників, забезпечення інкубаторів безперервним надходженням енергії за допомогою світлодіодних ламп.	Слідкувати за правильним електроживленням, рівнем освітлення та тепла, при необхідності зменшувати чи збільшувати напругу, силу струму, потужність, опір.	Написати звіт про набутий досвід на господарстві. Створити індивідуальний проект, у якому представити враження від перебування у Швейцарії. Виступити з доповіддю на заключному семінарі.

Іншомовна компетентність відіграє важливу роль у майбутній професійній діяльності інженерів-енергетиків. У зв'язку з цим, основна увага ЗВО повинна бути акцентована на підготовку конкурентоспроможного фахівця енергетичної галузі, який міг би успішно поєднувати фахові знання з використанням іноземної мови та бути готовим до виконання професійних обов'язків в іншомовному середовищі. Рівні володіння іноземними мовами та спеціальності випускників енергетичних факультетів українських ЗВО повинні відповідати європейським стандартам. Це дозволить здійснювати майбутню професійну діяльність разом з іноземними фахівцями. Забезпечення рівноваги між попитом у висококваліфікованих фахівцях і пропозицією ЗВО у компетентних випускниках, які володіють іншомовно-професійними знаннями, задовольнятиме потреби суспільства і роботодавців в Україні та за кордоном.

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що іншомовна компетентність майбутніх інженерів-енергетиків – це складний феномен, формування якого зумовлене як зовнішніми (вимоги сучасного ринку праці, інтеграційні процеси, міжнародна діяльність, співробітництво з іноземними партнерами), так і внутрішніми чинниками (розширення світогляду, прагнення до самовдосконалення і кар'єрного росту, готовність до оновлення і збагачення знань іншомовною науково-технічною літературою, можливість працевлаштування та підвищення кваліфікації за кордоном, обмін професійним досвідом з іноземними колегами). Таким чином, знання

іноземної мови перетворюють майбутнього інженера-енергетика на активного та мобільного фахівця, всебічно розвинуту особистість, яка здатна застосовувати інноваційні технології в процесі здійснення професійної діяльності, як у власній країні, так і за її межами.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у визначенні та обґрунтуванні структурних компонентів іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків у технічних ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Абросимова И. Н. К вопросу о структуре и компонентном составе профессиональной иноязычной компетентности студентов энергетического профиля. Вестник Кемеровского государственного университета. Кемерово, 2014. № 3 (59) Т. 1, С. 55–59.
2. ДК 009:2010. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності. [Чинний від 2012-01-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2010. 46 с.
3. Копылова Н. В. Психолого-акмеологические закономерности и механизмы становления иноязычной коммуникативной компетентности будущих специалистов в неязыковых вузах : автореф. дис. ... д-ра псих. наук : 19.00.13 / Российский ун-т дружбы народов. Москва, 2005. 54 с.
4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. Дата оновлення: 01.02.2017 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248149695>.

УДК 378. 147

О.В. Гречановська, м. Вінниця, Україна / O.V. Hrechanovska, Vinnitsa, Ukraine
stellamondo05@gmail.com

**ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ФОРМ ПРИ ВИВЧЕННІ ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН В ТЕХНІЧНИХ ЗВО.**

Анотація. В статті розглядаються питання застосування інтерактивних технологій у технічних вищих навчальних закладах. Під час становлення фахівців, євроінтеграційні течії спрямовують модернізацію навчання, та сприяють його перетворенню з метою підвищення ефективності на основі застосування інноваційних технологій, які оптимально поєднуються з традиційними до яких віднесено ігрові форми. Аналізується сутність поняття гри у різних науках, її сутність, функції ігрової діяльності, значення гри в онтогенезі та психолого-педагогічному розвитку особистості. Розкривається важливість та необхідність використання ігрових форм в навчально-виховному процесі для кращого засвоєння знань, особливо під час вивчення в сучасних умовах гуманітарних дисциплін в технічних ВНЗ, тому впровадження ігрових форм в навчальний процес є актуальним і необхідним.

Описується авторська розробка та хід проведення гри «Пізнай тему», яку використовують під час лекційних занять з дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів. Перераховано ряд функцій, які виконує запропонована ігрова форма заняття та описано результативність за опитуваннями студентів які приймали участь у занятті.

Ключові слова: інтерактивні технології, гра, ігрові форми навчання, ігрова діяльність, авторська розробка гри, функції гри.

Abstract. The article deals with the use of interactive technologies in technical higher education institutions. During the formation of specialists, European integration trends are aimed at modernizing the teaching process and contribute to its transformation in order to increase its efficiency through the use of innovative technologies that are optimally combined with the traditional ones to which the game forms are assigned. The essence of the concept of the game in various sciences, its essence, functions of the game activity, the importance of the game in relation with the psychological and pedagogical personality development are analyzed. The importance and necessity of using game forms in the educational process for the better learning of knowledge, especially when studying in the modern conditions of humanitarian disciplines in technical universities, is revealed, therefore, the introduction of game forms into the educational process is relevant and necessary.

Describes the author's development and the course of the game "Know the topic", which is used during the